ePublishing
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Tekmeria

Vol 6 (2001)

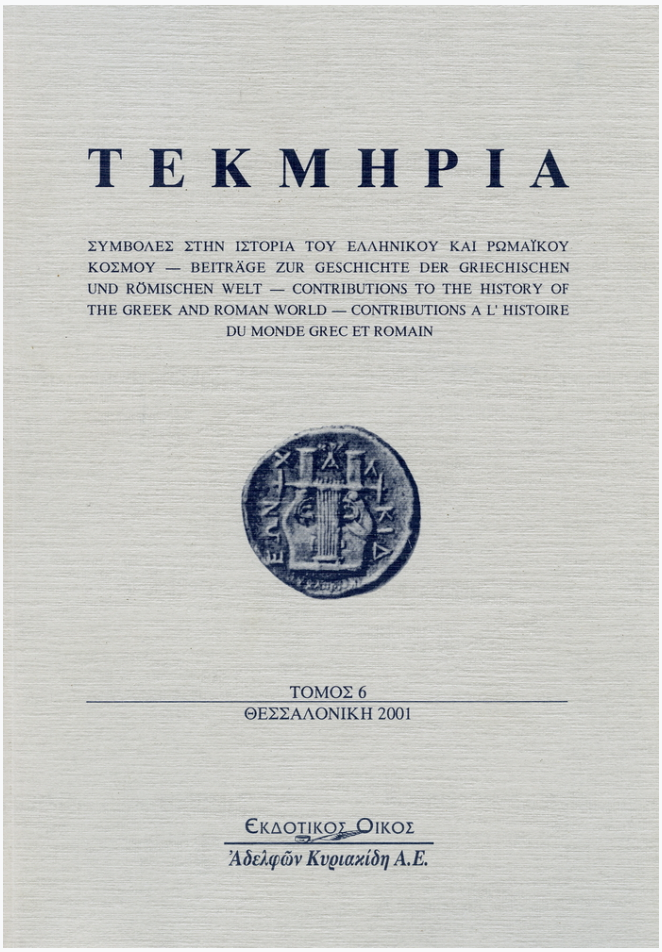

Νέες ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴν Πέλλα

Π. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

doi: 10.12681/tekmeria.172

To cite this article:

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ Π. (2001). Νέες ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴν Πέλλα. *Tekmeria*, *6*, 126–133. https://doi.org/10.12681/tekmeria.172

https://epublishing.ekt.gr | **e-Publisher:** EKT | **Downloaded at:** 19/07/2025 07:49:27

Π. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΝΕΕΣ ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΛΛΑ

Στὴν παροῦσα μελέτη δημοσιεύονται τρεῖς νέες ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴ ρωμαϊκὴ ἀποικία τῆς Πέλλας —Colonia Iulia Augusta Pellensis ἢ Colonia Pella— καὶ τὴν περιοχή της. Οἱ δύο πρῶτες προέρχονται ἀπὸ τὴν Πέλλα, ἐνῶ ἡ τελευταία ἀπὸ τὴν κώμη Γυρβιάτισσα, ἡ ὁποία ἀνήκε στὸ territorium τῆς ἀποικίας.

I

Τμῆμα μαρμάρινου ἐνεπίγραφου βάθρου ἀπὸ λευκὸ χονδρόκοκκο μάρμαρο μὲ γκρίζες φλεβώσεις. Σώζεται μόνον τὸ ἐπάνω δεξιὸ τμῆμα του. Ἡ δεξιὰ πλευρὰ εἶναι δουλεμένη μὲ λεπτὸ ὀδοντωτὸ ἐργαλεῖο. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὴν πρόσθια ὄψη ὅπου τμῆμα ἐπιγραφῆς σὲ δύο στίχους. Τὰ γράμματα ἔχουν γωνιῶδες σχῆμα καὶ εἶναι βαθιὰ χαραγμένα χωρὶς ἰδιαίτερη ἐπιμέλεια. Τὸ μνημεῖο φυλάσσεται στο Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο Πέλλας μὲ ἀριθμὸ εὑρετηρίου Ε.Π 19. Διαστάσεις: 0,10Χ0,24Χ0,23 μ. Ὕψος γραμμάτων: 0,025-0,035 μ. (εἰκ. 1)

[----------]ΙΜΙΟΝ vacat
[--------]ΣΕΒΑΣΤΟΝ

1. Διακρίνεται μόνον ἡ ἀπόληξη τοῦ Ι, ἐνῶ λείπει ἡ ἀριστερὴ γωνία τοῦ Μ. || 2. τὸ νῦ εἶναι χαραγμένο ἐπάνω ἀπὸ τὸ ὄμικρον.

Ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴν κατάληξη *-ιμιον* στὸν πρῶτο στίχο καὶ τὸ χαρακτηρισμὸ *Σεβαστὸς* στὸν δεύτερο τὸ μνημεῖο ἀποτελοῦσε τιμητικὸ βάθρο πρὸς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορα Σεπτιμίου Σευήρου[1] ἢ ἀκόμη πρὸς τιμὴν τοῦ ἰδίου καὶ μελῶν τῆς οἰκογενείας του[2]. Μὲ βάση τὴν τιμητικὴ ἐπιγραφὴ ἀπὸ

1. Βλ. π.χ. τὴν ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴ Λυχνιδό, *IG* X 2.2, 360.

2. Βλ. καὶ τὴν τιμητικὴ ἐπιγραφὴ γιὰ τὸ Σεπτίμιο Σεβῆρο καὶ τὴ σύζυγό του Ἰουλία Δόμνα ἀπὸ τὴ Βέροια, *I.Beroia*, 66. Μία ἀκόμη τιμητικὴ ἐπιγραφὴ γιὰ τὸν αὐτοκράτορα Κλαύδιο (46 μ.Χ.), βλ. Μ. Γ. Δήμιτσας, *Ἡ Μακεδονία ἐν λίθοις φθεγγομένοις καὶ μνημείοις σωζομένοις*, Ἀθῆναι 1896 (ἀνατ. Σικάγο 1988), ἀρ. 366 ὑποστηρίχθηκε ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὴν Πέλλα, βλ. *I.Beroia*, 60· Ἡ μνεία ὡστόσο δύο

τὴν Βέροια γιὰ τὸν ἴδιο αὐτοκράτορα καὶ τὴ σύζυγό του Ἰουλία Δόμνα τὸ κείμενο τῆς ἐπιγραφῆς ἀπὸ τὴν Πέλλα θὰ μποροῦσε νὰ συμπληρωθεῖ ὡς ἑξῆς:

[Αὐτοκράτορα Καίσαρα Λ(ούκιον) Σεπτ]ίμιον
[Σεουῆρον εὐσεβῆ Περτίνακα] Σεβαστόν κτλ.

Ἂν ἡ παραπάνω συμπλήρωση εἶναι σωστή, ἡ ἐπιγραφὴ θὰ πρέπει νὰ χρονολογηθεῖ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 198 καὶ 210 μ.Χ. Στὴν περίοδο αὐτὴ χρονολογοῦνται καὶ ἄλλες ἐπιγραφικὲς μαρτυρίες ἀπὸ τὴ Μακεδονία καὶ τὴ Θράκη γιὰ τὸν ἴδιο αὐτοκράτορα, οἱ ὁποῖες συνδέονται μὲ τὴν ἐπιστροφή του στὴ Ρώμη μετὰ τὴν ἐκστρατεία του ἐναντίον τῶν Πάρθων[3]. Στὴ χρονολόγηση αὐτὴ συνηγορεῖ καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων τῆς ἐπιγραφῆς[4].

II

Μαρμάρινο ἐπιτύμβιο ἐνεπίγραφο ἀνάγλυφο ἀπὸ λευκὸ χονδρόκοκκο μάρμαρο πεταλοειδοῦς σχήματος. Ἡ ἀκριβὴς θέση εὕρεσης τοῦ μνημείου δὲν εἶναι γνωστή. Πιθανότατα προέρχεται ἀπὸ κάποιο νεκροταφεῖο τῆς ἀποικίας τῆς Πέλλας. Παρόμοια ἀνάγλυφα ἀπαντοῦν καὶ σὲ ἄλλες περιοχὲς τῆς Μακεδονίας (π.χ. Ἀρχοντικὸ Πέλλας, Ἔδεσσα, Θεσσαλονίκη, Σέρρες). Λείπει ἡ ἐπάνω καμπυλόγραμμη ἀπόληξη καὶ ἡ κάτω ἐπίπεδη βάση του, στὸ μέσο τῆς ὁποίας θὰ ὑπῆρχε πιθανότατα ἔμβολο στήριξης. Τὴν παράσταση περιβάλλει ἀκανόνιστο ταινιωτὸ καμπύλο πλαίσιο (πλάτους 0,025-0,03 μ.), ὅπου χαράχτηκε ἡ ἐπιγραφή. Διαστάσεις: Σωζ. ὕψος: 0,28 μ. Πλάτος: 0,40 μ. Μουσεῖο Πέλλας Β.Ε. 1978/ἀρ. 751 (εἰκ. 2).

Μέσα σὲ ἐλαφρὰ τοξόσχημο πεδίο παριστάνεται ἔφιππη μορφὴ ἀνδρὸς πρὸς τὰ δεξιά. Φορᾶ χιτωνίσκο καὶ ἀπὸ ἐπάνω χλαμύδα, ἡ ὁποία πορπώνεται στὸ λαιμὸ καὶ πέφτει στὴ ράχη του μὲ παράλληλες πτυχές, ἐνῶ στὰ πό-

πολιταρχῶν καὶ ὄχι τῶν πεντετηρικῶν δυάρχων (duoviri quinquennales) ὁδηγεῖ στὸ συμπέρασμα ὅτι προέρχεται ἀπὸ κάποια γειτονικὴ μικρὴ πόλη. Πρβλ. ἐπίσης τὴν τιμητικὴ ἐπιγραφὴ γιὰ τὸν Νέρωνα ἀπὸ τὰ γειτονικὰ Κουφάλια, Δήμιτσας, *ὅ.π.*, 153.

3. Βλ. F. Papazoglou, «Septimia Aurelia Heraclea», *BCH* 85 (1961) 162 κέ. *I. Beroia*, σ. 166.

4. Στὸ διάστημα 198-210 μ.Χ. χρονολογεῖται π.χ. καὶ ἡ τιμητικὴ ἐπιγραφὴ γιὰ τὸν Σεπτίμιο Σεβῆρο ἀπὸ τὴ Βέροια, βλ. *I.Beroia*, 66, τῆς ὁποίας τὸ σχῆμα τοῦ γράμματος ὄμικρον εἶναι ὅμοιο μ' αὐτὸ τῆς ἐπιγραφῆς ἀπὸ τὴν Πέλλα.

δια κρηπίδες, ποὺ θὰ δηλωνόταν μὲ χρῶμα. Ἔχει ἀποκρουσθεῖ τὸ κεφάλι τοῦ ἀναβάτη, ἐνῶ ἀποκρούσεις παρατηροῦνται καὶ σὲ ἄλλα σημεῖα τοῦ σώματός του, ὅπως ἐπίσης στὸ κεφάλι καὶ στὸ σῶμα τοῦ ἀλόγου. Ὁ ἱππέας κρατάει μὲ τὸ δεξιό του χέρι τὸ χαλινάρι τοῦ ἀλόγου, ποὺ ἔχει ἀποδοθεῖ πλαστικά. Τὸ ζῶο τριποδίζει σὲ ἥρεμη στάση μὲ ἀνασηκωμένο τὸ μπροστινὸ ἀριστερὸ πόδι του. Δὲν πρόκειται γιὰ πολεμιστή, οὔτε γιὰ κυνηγό. Ἀπέναντι ἀπὸ τὸν ἀναβάτη κάθεται γυναίκα πρὸς τὰ ἀριστερὰ σὲ δίφρο μὲ τορνευτὰ πόδια. Στὸ κάθισμα δὲν ὑπάρχει μαξιλάρι, ἀλλὰ μπροστὰ πέφτει τὸ τυλιγμένο ἱμάτιο τῆς γυναίκας. Λείπει ἡ ἀπόληξη τῶν ποδιῶν της, ποὺ θὰ στηριζόταν σὲ ὑποπόδιο. Φοράει χιτώνα καὶ ἱμάτιο, ποὺ εἶναι τυλιγμένο γύρω ἀπὸ τὸ σῶμα της καὶ ἀνασηκωμένο ἐπάνω ἀπὸ τὴν πλάτη, ὥστε νὰ καλύπτει καὶ τὸ πίσω μέρος τοῦ κεφαλιοῦ της. Ἡ ἀπόδοση τῶν ἐνδυμάτων ἔχει γίνει μὲ σχηματοποιημένο τρόπο. Τὸ δεξιὸ χέρι τῆς γυναίκας ἀκουμπάει ἐπάνω στοὺς μηροὺς μὲ ἀνοικτὰ τὰ δάκτυλα. Τὸ ἀριστερὸ χέρι της στηρίζεται μὲ τὸν ἀγκώνα στὸν καρπὸ τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ, κρατώντας τὴν παρυφὴ τοῦ ἱματίου στὸ ὕψος τοῦ λαιμοῦ καὶ ἀτενίζοντας τὴν ἀνδρικὴ μορφή, ποὺ κατευθύνεται πρὸς αὐτὴν ἔφιππη. Τὸ ὠοειδὲς πρόσωπό της ἔχει πλαστεῖ μαλακά, χωρὶς ἔντονους κυματισμοὺς καὶ μεταβάσεις.

Ἡ μορφὴ καὶ τὸ ἀρχιτεκτονικὸ πλαίσιο τῆς στήλης, ἡ εἰκονογραφία καὶ ἡ τεχνοτροπία της (ἀκαμψία τῶν μορφῶν, σχηματοποίηση, συνοπτικότητα καὶ ἀσυμμετρία στὴν ἀπόδοση τῆς πτυχολογίας) δηλώνουν ὅτι πρόκειται γιὰ ἀνώνυμο ἐπαρχιακὸ τεχνίτη τοῦ τέλους τοῦ 2ου - α' μισοῦ τοῦ 3ου αἰ. μ.Χ., ἐποχὴ στὴν ὁποία ὁδηγεῖ καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων[5]. Στὸν τοξωτὸ κανόνα ποὺ περιβάλλει τὸ ἀνάγλυφο εἶναι χαραγμένη ἡ παρακάτω ἀποσπασματικὴ ἐπιγραφὴ μὲ γράμματα ὕψους 0,016-0,022 μ.

5. Βλ. π.χ. τὴν τιμητικὴ ἐπιγραφὴ τοῦ ἱερέα Τέρπνου γιὰ τὴ μητέρα του Ἄλκηστη ἀπὸ τὴ Βέροια, ποὺ χρονολογεῖται στὸ α' μισὸ τοῦ 3. αἰ. μ.Χ., βλ. A. B. Tataki, *Ancient Beroea. Prosopography and Society*, [*Μελετήματα* 8], Athens 1988, 102 ἀρ.139 (στὸ ἑξῆς: Tataki, *PB*)=*I.Beroia* 127, τὴν ἐπιτύμβια ἐπιγραφὴ σὲ μαρμάρινη σαρκοφάγο ἀπὸ τὸ Κέντρον Κοζάνης, βλ. *ΕΑΜ* ἀρ. 60 πίν. 23, τὴν ἐπιτύμβια ἐπιγραφὴ σὲ μαρμάρινη στήλη ἀπὸ τὸ νομὸ Φλώρινας, βλ. *ΕΑΜ* 159 πίν. 61.

[------]Σ ΕΡΜΑΝ [------τὴ]ν μητέρ[α ------]

Τὸ πρῶτο γράμμα ποὺ διακρίνεται λόγω τῆς ἀπόκρουσης τοῦ κάτω μέρους τοῦ πλαισίου τοῦ ἀναγλύφου ἀποτελεῖ πιθανότατα τὸ κάτω μέρος μηνοειδοῦς σίγμα· λείπει ἡ δεξιὰ κεραία τοῦ Ν· διατηρεῖται μόνον τὸ κάτω μισὸ τοῦ γράμματος Η· λείπει τὸ δεξιὸ τμῆμα τῆς στεφάνης τοῦ Ρ.

Ἡ ἀποσπασματικότητα τοῦ μνημείου καθιστᾶ ἀδύνατη κάθε πειστικὴ ὑπόθεση γιὰ τὸ περιεχόμενο τῆς ἐπιγραφῆς. Τὸ σίγμα στὴν ἀρχὴ τοῦ πλαισίου ἀποτελεῖ πιθανότατα τὴν κατάληξη κυρίου ὀνόματος, δηλαδὴ τοῦ ἀναθέτη τοῦ μνημείου. Ἀκολουθεῖ τὸ προσωπικὸ ὄνομα Ἑρμῆς (σὲ αἰτιατική)[6], ἢ τὸ πρῶτο συνθετικὸ τοῦ ἀνθρωπωνυμίου Ἑρμάνουβις[7], ἐνῶ ἡ ἀναφορὰ τῆς λέξεως *μητέρ[α]* στὴ δεξιὰ ἀπόληξη τοῦ πλαισίου τοῦ ἀναγλύφου ἀφορᾶ στὴ σχέση τοῦ ἀναθέτη μὲ τὴ γυναικεία μορφή τῆς παράστασης. Τὸ ἀνάγλυφο ἀποτελεῖ ἴσως τὸ ἐπιτύμβιο μνημεῖο ποὺ ὁ γιὸς ἀνήγειρε στὸν τάφο τοῦ πατέρα του Ἑρμῆ ἢ Ἑρμανούβιδος καὶ τῆς μητέρας του, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα δὲ σώζεται στὴν ἐπιγραφή[8].

III

Μαρμάρινη ἐπιτύμβια ἐνεπίγραφη στήλη ἀπὸ λευκὸ μάρμαρο ποὺ παρουσιάζει μείωση πρὸς τὰ ἐπάνω. Προέρχεται ἀπὸ τὴν κώμη Γυρβιάτισσα τῆς ἀποικίας τῆς Πέλλας[9]. Λείπει τὸ ἐπάνω τμῆμα της μὲ τὴν ἐπίστεψη, καθὼς καὶ τὸ κάτω τμῆμα της μὲ τὸ ὁποῖο στηριζόταν σὲ κάποια βάση. Ἡ

6. Τὸ ὄνομα σὲ αἰτιατικὴ καὶ γενικὴ μαρτυρεῖται π.χ. σὲ ἐπιτύμβια ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴ Βέροια (120-140 μ.Χ.), βλ. Tataki, *PB,* 151 ἀρ. 452, 476 (στὸ ἑξῆς: Tataki, *PB*) =*I.Beroia* 349, Tataki, *PB,* 453 = *I.Beroia* 338, καθὼς καὶ σὲ ἐπιγραφὲς τῆς Θεσσαλονίκης, βλ. *IG* 2.1, 400, 511.

7. Τὸ ὄνομα ἀπαντᾶ στὸ Δῖον, βλ. Δ. Παντερμαλῆς, «Ἐπιγραφὲς Δίου», στό: *Πρακτικὰ τοῦ Η΄ Διεθνοῦς Συνεδρίου Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς Ἐπιγραφικῆς, Μέρος Α΄.* Ἀθήνα 1984, 274. Δὲν ἀποκλείεται τὸ ὄνομα αὐτὸ νὰ ἀποτελεῖ τὸ πατρωνυμικὸ τοῦ ἀναθέτη.

8. Βλ. ἐνδεικτικὰ τὴν ἐπιγραφὴ *I.Beroia* 125. Πρβλ. *EAM* 57.

9. Γυβριάτισσα εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ οἰκισμοῦ ποὺ βρίσκεται στὴν πεδιάδα νότια τῆς θέσης τοῦ «Ἁγίου Νικολάου τοῦ Παλαιοῦ» (περιοχὴ Κρεββάτια)· βλ. σχετικὰ Π. Χρυσοστόμου, «Ἡ ἱστορικὴ τοπογραφία τῆς Βόρειας Βοττιαίας», στό: *Ἀφιέρωμα στὸν N. G. L. Hammond,* Μακεδονικὰ Παράρτημα 17, Θεσσαλονίκη 1997, 500-502.

πρόσοψή της εἶναι λεία, οἱ κρόταφοί της ἔχουν δουλευτεῖ μὲ ντισιλίδικο καὶ ἡ πίσω πλευρά της μὲ σφύρα καὶ βελόνι.

Μέσα σὲ βάθυσμα (μήκους 0,45 μ. καὶ σωζ. ὕψους 0,41 μ.) ποὺ ἔχει ἀρχιτεκτονικὸ πλαίσιο μὲ παραστάδες (πλάτους 0,06 μ.) εἰκονίζεται ἔφιππος ἄνδρας πρὸς τὰ δεξιὰ ἀπὸ τὸν ὁποῖο σώζεται τὸ δεξιὸ πόδι του. Φοράει στὰ πόδια κλειστὰ ὑποδήματα, στὸ σῶμα χιτωνίσκο καὶ ἀπὸ ἐπάνω χλαμύδα ἀπὸ τὴν ὁποία διακρίνεται τὸ πίσω τμῆμα της, ποὺ κυματίζει στὸ πεδίο. Ἀπὸ τὸ ἐπιβλητικὸ ἄλογο, ποὺ τριποδίζει μὲ λίγο ἀνασηκωμένο τὸ μπροστινὸ ἀριστερὸ πόδι, λείπει ὁ λαιμὸς καὶ τὸ μεγαλύτερο τμῆμα τοῦ κεφαλιοῦ του. Ἡ οὐρὰ τοῦ ζώου ἔχει φιλοτεχνηθεῖ μὲ παράλληλες χαράξεις. Ὁ τεχνίτης ἐξάντλησε τὶς ἱκανότητές του μὲ τὴν ἀπόδοση τῶν μυῶν τοῦ σώματος καὶ τῶν ποδιῶν τοῦ ἀλόγου, προκειμένου νὰ τονίσει τὴν εὐρρωστία καὶ τὴν κίνησή του. Τὸ «ἐφίππιον» στερεώνεται στὴ ράχη τοῦ ζώου μὲ δερμάτινους ἱμάντες μπροστὰ στὸ στῆθος καὶ πίσω στὰ καπούλια του. Ἀπὸ τοὺς ἱμάντες κρέμονται κισσόμορφα μεταλλικὰ διακοσμητικὰ ἐξαρτήματα, ἕνα μπροστὰ καὶ ἀπὸ δύο στὰ καπούλια τοῦ ἀλόγου[10]. Ἡ ἀφηρωισμένη μορφὴ τοῦ ἱππέα ἀποδίδεται, σύμφωνα μὲ τὸν γνωστὸ εἰκονογραφικὸ τύπο τοῦ «ἥρως ἱππέα», ἀλλὰ χωρὶς τὸ συμπληρωματικὸ στοιχεῖο τοῦ φιδιοῦ, ποὺ ἑλίσσεται σὲ κορμὸ δέντρου. Ἡ παράσταση τοῦ ἔφιππου πολεμιστῆ ἢ κυνηγοῦ εἶναι πολὺ συχνὴ στὰ ἐπιτύμβια ἀνάγλυφα τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐποχῆς ἀπὸ τὴ Μακεδονία, τὴ Θράκη καὶ τὴ Θεσσαλία[11]. Ἡ στήλη φυλάσσεται στὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο τῆς Πέλλας μὲ ἀρ. εὑρετηρίου Β.Π. 1981/ἀρ. 4. Διαστάσεις: Σωζ. ὕψος: 0,75 μ. Πλάτος: 0,58 μ. Πάχος: 0,14 μ. Σὲ ἀπόσταση 0,08 μ. κάτω ἀπὸ τὸ βάθυσμα ὑπάρχει ἡ βαθιὰ χαραγμένη δίστιχη ἐπιγραφή, μὲ ὕψος γραμμάτων: 0,035-0,045 μ. (Εἰκ. 3).

---

10. Παρόμοια ἐξαρτήματα παρατηροῦνται γιὰ παράδειγμα στὰ «ἐφίππια» τῶν ἀλόγων τοῦ ἀναγλύφου τοῦ ρωμαϊκοῦ ἱππικοῦ στὴ στήλη τοῦ Τραϊανοῦ (107-117 μ.Χ.) στὴ Ρώμη, βλ. M. Junkelmann, *Die Reiter Roms I: Reise, Jagd, Triumph und Circusrennen I,* Mainz 1990, 36 εἰκ. 21 II, 148 εἰκ. 88, καὶ στὰ «ἐφίππια» τῶν ἀλόγων στὰ ἀνάγλυφα τῶν δύο πλευρῶν τῆς βάσης τῆς στήλης τοῦ Ἀντωνίνου Εὐσεβοῦς, ποὺ χρονολογεῖται στὴν ἴδια ἐποχὴ μὲ τὸ ἀνάγλυφό μας, βλ. D. E. E. Kleiner, *Roman Sculpturem,* New Haven-London 1992, 285 κέ. εἰκ. 254

11. Γιὰ τὴ σχετικὴ βιβλιογραφία βλ. Π. Ἀδὰμ-Βελένη, «Ἱππεῖς σὲ ἀνάγλυφους βωμοὺς ἀπὸ τὴ Βέροια», *Μακεδονικὰ* 23 (1983) 178 κέ. καὶ τῆς ἰδίας, *Μακεδονικοὶ Βωμοί,* Διδ. διατριβή, Θεσσαλονίκη 1996, 73 κέ., *SEG* XLV 2334.

Τ(ίτος) Ποπλίκιος
Σευῆρος

1. Διακρίνεται τμῆμα τῆς ὁριζόντιας κεραίας τοῦ Τ, ἐνῶ τὸ Π ἔχει ἀπολεπισθεῖ στὸ σημεῖο τῶν δύο κάθετων κεραιῶν του.

Μὲ βάση τὸν τύπο τῆς γραφῆς καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων ἡ στήλη μπορεῖ νὰ χρονολογηθεῖ στὸ γ' τέταρτο τοῦ 2ου αἰ. μ.Χ.

Ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴν ἐπιγραφή, ἡ ἀνάγλυφη στήλη ἀποτελεῖ τὸ ἐπιτάφιο μνημεῖο τοῦ Τ. Ποπλικίου Σευήρου, ὁ ὁποῖος —ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὸ σύστημα ὀνοματοθεσίας του— ἀνήκει στὴν κατηγορία τῶν ρωμαίων πολιτῶν τῆς Πέλλας. Περισσότερες πληροφορίες δὲν δίνονται στὸ κείμενο τῆς ἐπιγραφῆς. Ἡ σύνδεσή του πάντως μὲ τὸν ὁμώνυμο T(itus) Publicius Severus ὁ ὁποῖος μαρτυρεῖται μαζὶ μὲ τὴ γυναίκα του Domitia Ammia σὲ λατινικὴ ἐπιγραφὴ ποὺ σήμερα βρίσκεται στὸ Μουσεῖο τῆς Βεροίας (μὲ ἀριθμὸ εὑρ. Λ 139) καὶ οἱ συνθῆκες εὑρέσεως τῆς ὁποίας εἶναι ἄγνωστες[12] δὲ φαίνεται πιθανή: καὶ στὶς δύο περιπτώσεις πρόκειται γιὰ ἐπιτύμβια μνημεῖα, ἐνῶ ἡ ἰδιαίτερα εὐρεία διάδοση τοῦ ὀνόματος Σευῆρος καθιστᾶ ἀδύνατη τὴν ταύτιση τῶν προσώπων.

Μέλη τῆς οἰκογένειας τῶν Publicii μαρτυροῦνται καὶ σὲ ἄλλες μακεδονικὲς πόλεις[13]. Στὴν πλειονότητά τους πρόκειται γιὰ πρόσωπα ἰταλικῆς καταγωγῆς τὰ ὁποῖα ἐγκαταστάθηκαν ἀρχικὰ στὴ νότια Ἑλλάδα (Πάτρα καὶ Κόρινθο)[14] καὶ στὴ Μ. Ἀσία[15], καὶ ἀργότερα καὶ στὶς ρωμαϊκὲς ἀποικίες

12. Βλ. Tataki, *PB*, 264 ἀρ. 1132-1133, *I.Beroia*, 420.

13. Βλ. N. Vulic, *Spomenik* 71 (1931) 550, Δ. Κανατσούλης, *Μακεδονικὴ προσωπογραφία (ἀπὸ τοῦ 148 π.Χ. μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Μ. Κωνσταντίνου)*, *Ἑλληνικὰ* [Παράρτημα 8] Θεσσαλονίκη 1955, 132 ἀρ. 1198-1202, 1204, Tataki, *PB*, 442, M.B. Hatzopoulos-L. D. Loukopoulou, *Recherches sur les marches orientales des Téménides (Anthémonte-Kalindoia) Ière partie*, [*Μελετήματα* 11] Athènes 1992, 59 κέ. ἀρ. A14 (στό ἑξῆς: Hatzopoulos-Loukopoulou, *Recherches* I), Γ. Πίκουλας, *Ἡ χώρα τῶν Πιερίων. Συμβολὴ στὴν τοπογραφία της*, Ἀθήνα 2001, 113 κέ.

14. Βλ. A. J. S. Spawforth, «Roman Corinth: The formation of a colonial elite» στό: A. D. Rizakis (ἐκδ.), *Roman Onomastics in the Greek East. Social and Political Aspects. Proceedings of the International Colloquium on Roman Onomastics*, Athens, 7-9 Sept. 1993 (*Μελετήματα* 21), Athens 1996, 180-181.

15. Βλ. *SEG* XXXIII 933 (Ἔφεσος, μετὰ τὸ 59 π.Χ.), *SEG* XXXV, 1115 (Ἱερο-

τῶν Φιλίππων καὶ τῆς Πέλλας, ἀλλὰ καὶ στὴ Βέροια[16], ὅπως συμβαίνει καὶ μὲ ἄλλα γένη τῶν «συμπραγματευομένων Ῥωμαίων»[17].

Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο Πέλλας Παῦλος Χρυσοστόμου

καισάρεια Λυδίας, 41-42 ἢ 43/43-51/52 μ.Χ.).

16. Βλ. Tataki, *PB*, 261 κέ., ἀρ. 1119-1122, 1131, 442 κέ.

17. Γιὰ τὸ θέμα βλ. καὶ O. Salomies, «Contacts between Italy, Macedonia and Asia Minor during the Principate», στό: *Roman Onomastics* (*ὅ.π.*, σημ. 14), 111 κέ. Γιὰ τὴ Μακεδονία βλ. Ἀ. Ριζάκης, «Ἡ κοινότητα τῶν "συμπραγματευομένων Ῥωμαίων" τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἡ ρωμαϊκὴ οἰκονομικὴ διείσδυση στὴ Μακεδονία», *Ἀρχαία Μακεδονία* 4 (1986) 511 κέ., Hatzopoulos-Loukopoulou, *Recherches* I, 48, 52, 83 καὶ *Recherches sur les marches orientales des Téménides (Anthémonte-Kalindoia) IIe partie*, [*Μελετήματα* 11] Athènes 1996, 347 κέ., Γ. Βελένης, «Συμπραγματευόμενοι Ῥωμαῖοι σὲ μιὰ νέα ἐπιγραφὴ τῆς Θεσσαλονίκης», *Τεκμήρια* 2 (1996) 8 κέ.

SUMMARY

NEW INSCRIPTIONS FROM PELLA

This article presents three new inscriptions from the Roman colony of Pella; the first two texts were found in Pella itself, the third was found on the territory of Pella, in the *kome* Gyrbiatissa. 1) A fragment of a marble base with an honorary inscription for the emperor Septimis Severus (c. A.D. 198-210). 2) A marble funerary relief with a representation of a rider and a seated woman (late 2nd/early 3rd cent. A.D.); the fragmentary inscription probably gave the name of a man who set up this monument for his father (Hermas or Hermanoubis) and his mother. 3) A marble stele with a representation of a rider hero (c. A.D. 150-175); the stele decorated the grave of T. Publicius Severus.

Π. Χρυσοστόμου, Εἰκ. 1

Π. Χρυσοστόμου, Εἰκ. 2

Π. Χρυσοστόμου, Εἰκ. 3